

V. fejezet

1994. november 17., Töthfalu

ZÖLDSÉGTISZTÍTÓ EGYETEMI VÉGZEFTSÉGGEL

Körmöczy Ambrus becsei plébános urat 1952. október 6-án reggel tartóztatták le. Sfrig hű munkatársa, barátja és kántora Gärtner István visszaemlékezéseiből tudhattuk meg, hogy a letartóztatást már várta. Ugyanis már előző nap érte jöttek, de Körmöczy tisztelendő urat hivatali kötelessége Szenttamásra szólította, így hát nem volt odahaza. Október 27-ig a becsei börtönben volt vizsgálati fogságban. Onnan Újvidékre szállították. Akkor már Rác Imre, a néhai becsei kántor hónapok óta börtönben raboskodott. A kántor letartóztatását egy újságcikk megjelenése előzte meg, amely 1952 májusában látott napvilágot a Magyar Szóban Milyen billentyűkön játszott Rác Imre, a becsei kántor? címmel. A hathónapi vizsgálati fogság végén hat hónapra ítélték el (!), tehát a vizsgálat végeértével szabadult. Körmöczy Ambrus tisztelendő úr főtárgyalására 1953. február 10-én, Újvidéken került sor. Az elsőfokú bíróság huszonhat havi börtönre ítélte. A vád a 118-as paragrafus 1. pontja szerint: "Neprijateljska propaganda." (Ellenséges propaganda.) Mivel az ítéletet megfőllebezte, február 10-től 24-ig szabadlábba helyezték. Február 27-én a másodfokú bíróság megerősítette a 10-én meghozott ítéletet. Így került Körmöczy Ambrus köztiszteletnek örvendő lelkész a požarevacai börtönbe. A két év börtönbüntetést tulajdonképpen egy vicc elmeséléseért kapta, a két hónapot pedig "megvesztegetésért". ... De hogyan is festett az a bizonyos "megvesztegetés"? Rövid ideig tartó szabadulása alatt jelentkezett nála egy asszony, az egyik börtönőr felesége, aki felkínálta a tisztelendő úrnak, hogy egy nagyobb összegért kiszabadítja... A kiszabadításból persze semmi sem lett, ellenben az ítélethez "hozzákapcsoltak" még két hónapot. Körmöczy atya megfőllebezte a másodfokú bírósági ítéletet is, ami-

nek csak annyi eredménye lett, hogy az utólag kirótt két hónapot törölték. 1953. február 27-től 1954. október 20-ig Požarevacon raboskodott. A börtönben tökéletesítette német nyelvtudását és annyira megtanult angolul, hogy szabadulását követően angol könyveket olvasott, sőt levelezett is ezen a nyelven. Börtönparancsnokát ő készítette fel az érettségire, aki kitűnővel vizsgázott. Rabtársai között, a visszaeső bűnözők mellett több pap is akadt. Tóth József tisztelendő úrral egy évet húzott le egy cellában. Megpróbáltatásai között az volt a legnehezebb, hogy nap közben nem feketett le még csak egy kis pihenőre sem, holott az egészségi állapota rendkívül rossz volt. Visszeres lábai meg voltak műtve, de életveszélyes műtéten esett át Golnikon is, ahol torakoplasztikát hajtottak rajta végre: lekapcsolták a fél tüdőszárnyat és néhány bordáját is eltávolították. A rossz börtönkoszt méginkább legycngítette, súlyos avitaminózisban szenvedett. Valamelyest javult a helyzete, amikor átkerült a börtönkonyhára. Szabadulását követően sok élményéről számolt be, amelyek azt bizonyították, hogy a bajban találékonyvá válik az ember. Például: kávéfőztek, azt beletették a szemetes vödörbe, befődték petrezselyem zöldjével és más konyhai hulladékkal és hagymaszáron át szívták ki. A szabadulásakor kapott elbocsájtó cédulán, a foglalkozás megjelölésénél ez állt: zöldségtisztító egyetemi végzettséggel. Gärtner István nem az egyedüli, aki szilárdan hiszi, hogy Körmöczy Ambrus letartóztatásának és elítélésének igazi oka az volt, hogy közkedveltségnek örvendett, sokat foglalkozott a gyerekekkel, a fiatalokkal, külön figyelmet szentelt a leányifjúság nevelésének, a belvárosi templom minden szentmisén zsúfolásig telve volt... Zavarta a hatalmon lévőket Körmöczy Ambrus tekintélye, megbecsültsége. Még csoda is, hogy tevékenységét ennyi ideig tűrték. Amikor 1949 júniusában beszüntették az iskolai hitoktatást, Becsén ő volt az egyedüli hitoktató, ugyanis az illetékes szervek a három lelkész közül egyedül neki engedélyezték a további hitoktatást. Reggeltől estig, hétfőtől szombatig az iskolákat járta. Még a tanyasi iskolákat sem hanyagolta el. Körmöczy Ambrus vasárnapi szentbeszédei valóságos sorozatok voltak.

Éveken át beszélt a család megszentelődéséről, majd a Tízparancsolatról... A tíz órakor kezdődő szentbeszéd előtt már fél órával zsúfolásig megtelt a templom.

*

Gärtner István, mint már említettük, hű munkatársa és, túlzás nélkül mondhatjuk, sírig hű barátja volt az 1971. február 14-én elhunyt Körmőczy Ambrus tisztelendő úrnak. Természetszerűleg kérdtük meg, hogy vajon őt bántották-e?

G. I.: Körmőczy atyával kapcsolatban nem... De azért azt sem mondhatnám, hogy békén hagytak. Még mikor körmenetet tartotunk, én vittem a keresztet, elől, jó magasra emelve... Kiszúrtak... Utána egy hónapon át minden nap bevitték a belügyre és pár órást benn tartottak. Ez az ötvenes évek elején történt. Fenyegettek, hogy ledobnak az emeletről, rácsukták az ajtót és csak óránként nyitottak be. Próbáltak rábeszélni, hogy gondolkozzak afelett, hogy spicli legyek... Nem is tudnám ma már elmondani, hogy milyen félelmeket, rettegéseket éltem át azokban az időkben... Azután, mikor letelt az egy hónap, békén hagytak. Talán beletörődtek abba, hogy nem számíthatnak rám, mint az egyházi dolgok besúgójára.

*

Noha könyvünkben szinte kizárólag a vajdasági magyar papok meghurcoltatásairól szándékoztunk írni, úgy érezzük, helyt adhatunk Körmőczy Ambrus egyik hátrahagyott szentbeszédének, amit kántora bocsájtott a rendelkezésünkre. Ezt nemcsak az emléke előtti tisztelgésnek szánjuk. Úgy érezzük, hogy e szentbeszéd (a kántor úr szerint csak vázlat, amit Körmőczy atya prédikációja során ékesszólóan kibővített) a sokat szenvedett lelkész értékes üzenete az élők számára. Az alábbi prédikáció 1949. január 9-én, Szent Család ünnepén hangzott el, a becsei belvárosi templomban.

"Az igazi boldogság: a gyermek!

I. Ma, Szent Család ünnepén kérdéssel kezdem. Tudjátok-e mi tette oly széppé a názáreti kicsi otthont? A kis Jézus! A gyermek! Az ő mosolya, kedvessége!... Ez teszi kedvessé a ti otthonaitokat is: a

gyermek! A múlt évben említettem, hogy a boldog családi élethez három bútordarab kell: a családi közös asztal, a családi feszület és a bölcső. Jaj, ha összetörik valamelyik is! Vége a boldogságnak! A bölcső! A gyermek aranykapocs!

II. Láttál-e már eresz alatt fecskefészket fiókákkal? Hogy csi-cseregnek mikor jönnek az öregek! Milyen kedves kép. Nem tudom elhinni, hogy doronggal le tudnád verni a kicsi békés otthont. Tudom, gyilkos kezed munkája lehervasztaná a mosolyt ajkadról! Bántana a lelkiismeret. Tudom: szereted a madárka dalát, fészket. Ne öld meg az énekest! Ne némítsd el a föld legbűvösebb muzsikáját: a gyermekkacajt! Ne építsetek ingóságra! Szívszakadva keresed a boldogságot. Gyere, majd megmutatom mi az igazi boldogság! Jöjj velem! Add a kezed!

a) Itt egy fiatal asszony. Alig húsz éves. Két hónap múlva anya. A kelengye kész. Mosolyog! Neve is van a kicsinek. Láttál már kicsinyét váró édesanyát, aki számlálja a napokat kicsinye érkezéséig? Ez az anyai boldogság!

b) Egyszerűen öltözött asszony. Kézenfogva vezeti csöppségét. Néhány éves kislányát. A templom előtt vannak. "Édesanyám, nem is szólsz, majdnem elfelejtettem köszönni a Jézuskának." Bemennek. Letérdel a kicsi és imádkozik: édesapáért, édesanyáért, kistestvérért. Az anya szeme könnybelábad. Tele van boldogsággal. Elindulnak. "Siessünk, mert édesapa szomorú lesz, ha nem Te nyitsz neki ajtót ha hazaér a munkából!" Látjátok: ez a boldogság!

c) Egy műhelyben naponta zakatolnak a gépek, feszülnek az izmok. Elnézem, az egyik munkás dolgozik, komoly, aztán egy-egy mosoly suhan át arcán. Megkérdezem: "Miért mosolyog?" Ja, van miért! Van egy tíz hónapos kicsi fiam. Alig várom, hogy hazamenjek. Mert gügyög, mosolyog, szinte vár haza!... Ezért mosolygok. Ezért lehet is! Ez a boldogság!

d) Menjünk tovább. Kinn a mezőn egy fiatalember veti az ekét a földbe. Füttyül, dalol, dolgozik jókedvvel. Van miért. Otthon a kis

család. Van életcél! Érdemes élni, dolgozni. Ez ad erőt, mosolyt, jókedvet. Ez a boldogság! Milyen boldogok, akik idejében rájönnek arra, mit jelent a gyermek.

e) Sajnos, sokan későn döbbennek erre az igazságra! Itt egy házaspár. Mindenki utánuk fordul, csodálják. A fiatalasszony büszke az imádóira és csodálóira. Ez be is tölti gyarló valóját. Neki nem kell a bölcső. Őt a milliók is kielégítik. Gondolja... De az idő múlik. Tíz esztendő után érzik, hogy üres a világ. Hiányzik a gyermekkacaj. Hiányzik a boldogság. Mindent megtesznek, hogy jöjjön a nagy harmadik. Végre tizenhat év elrontott ifjúság után jelentkezik a kicsi. Vagyont költenek az egyetlen érkezésére. És jön a kicsi, hogy belesúgja az apa és az anya lelkébe, hogy ő az igazi boldogság. De jön a bűnhődés. Megrontott vért örökölt a kicsi és néhány hónap után visszazárl Teremtőjéhez. Hátrahagyva a gyászt. A lehetetlenséget, önvádat és lelkiismeretfurdalást. Így maradnak üres fészekben az öregedő szülők. Egy nagy keresztel a vállukon, amit saját maguk ácsoltak. Testvéreim! Ne építsétek boldogság-váratokat ingóságokra, mert összeomlik az!

III. Ma, a Szent Család napján csak azért imádkozom, hogy minden édesanya és édesapa megértse azt, amit kevés szóval mondani akartam! És, hogy minden édesapa és édesanya megtalálja az igazi boldogságot jólnevelt gyermekeiben. Egy kis versikével fejezem be: "A gyermekeket szívből várjátok! Isten ajándékát el ne dobjátok! Szörnyű az égi sors, mi vár az anyára! Jaj!... ne hallgassatok az ördög szavára! Édesanya ajkán a legszebb zene: Tárt karral ha mondja: Gyere kicsim,gyere!" Gyere kicsim, gyere! ...És jön! És a drága gyermekkacaj adjon mosolyt, örömet, boldogságot!

Körmöczy Ambrus

Hetényi Varga Károly **PAPI SORSOK A HOROGKERESZT ÉS A VÖRÖS CSILLAG ÁRNYÉKÁBAN** című könyvében a következőket olvashatjuk Körmöczy Ambrusról:

”1952. október 10-én összeesküvés és adócsalás vádjával letartóztatják. Két hónapig tartják a becsei fogházban szinte kenyéren és vízen. Naponta kísérik a fogházból rendőrségi kihallgatásra – vasárnap is. Ilyenkor éppen 11 órakor vezetik visszafelé, amikor a nép özönlik hazafelé a miséről. Hadd lássa mindenki, milyen erős a proletárdiktatúra!

Aztán Újvidékre vitték, ahol ügyvédje, bizonyos Ivanovics közölte, hogy a hosszú éheztetés után, minden nap kaphasson meleg ebédet a városból. A népbíróság első fokon 26 hónapra ítéli, de a füllebbviteli tárgyalás (1953. február 11-én) szabadlábba helyezi. A másodfokú bíróság helybenhagyja az ítéletet, a legfelső bíróság azonban 24 hónapra mérsékelte. Körmöczy atyának 1953. február 24-én kellett ismét bevonulnia a becsei fogházba. Innen hamarosan elszállítják a mitrovicai börtönbe. Egyes források szerint Pozsarevácott töltötte büntetésének nagyobb hányadát.”